

Taula

9	Un apunt de lectura
19	Gat de Cheshire
21	Escletxa
23	Talls
25	<i>sempre hi és...</i>
27	Matí d'hivern
29	Trucada
31	Bugada
33	<i>i que ningú es pensi...</i>
35	Sota la pedra
37	Sirenes
39	Meditació
41	<i>cedra d'encens...</i>
43	Capsulitis o espatlla congelada
45	Ou
47	El teu pes
49	<i>ja ho deia demòcrit...</i>
51	Almesca't
53	Tenir un fill, escriure un llibre, plantar un arbre o
55	De peus al cel
57	<i>immortal, perpètua...</i>
59	Zona de confort
61	A la deriva
63	Part
65	<i>passar el plomall...</i>
67	Sense

- 69 Fugaç
71 Illes Diòmedes
73 *i el pobre baruch...*
75 Cendra
77 Vespre de diumenge en la inhòspita penombra
fluorescent de l'estació del Clot
79 I si
81 *la qüestió de l'origen...*
83 Queratina
85 Bàlsams
87 Un dia
89 *escombralls engrunes...*

Un apunt de lectura

L'exercici de la poesia, com la de tants altres vessants literaris, és una forma d'expressió que Marta Pera —conegudíssima sobretot per les seves excel·lents traduccions de gairebé tots els gèneres i des d'un bon grapat d'idiomes— no ha deixat mai de conrear. Per a algú que treballa constantment amb la llengua, la poesia ofereix un camp molt ampli i lliure d'experimentació, d'horitzons on buscar una veu, un objecte (el poema), o una emoció que pugui ser continguda, o, si més no, evocada i conjurada, mitjançant, o a través de (o potser fins i tot en contra de) unes paraules concretes. *La quinta essència de la pols* m'ha suggerit alguna d'aquelles imatges amb les quals intenten d'explicar-nos la física de les partícules: elements oscil·lants, carregats de forces que es contraposen, que s'equilibren, que es construeixen i es desfan, eteris, en una mena de ball infinit, misteriós, potser fins i tot indiferent a res que no sigui l'obediència a aquestes lleis magnífiques i, al capdavant, inútils. El títol i les citacions que encapçalen el recull de Marta Pera (Quevedo, Pessoa, Shakespeare...) remetent a allò que va ser un concepte barroc per excel·lència (vam ser pastats amb la pols i acabarem esdevenint pols), un concepte que avui, molt més trivialitzat i assumit, ja ha perdut aquells oripells de grandesa ornamental i metafísica; tant és així que l'autora, reblada de consells populars, resumeix en una sentència les elucubracions de les grans figures literàries

sota l'advocació de les quals posa el recull, tot aprofitant per fer-nos una picada d'ullet i mostrar, al costat del seu encuriosiment, el seu racionalisme escèptic i un punt sorneguer. “No traiem la pols només la canviem de lloc”, ve a dir-nos. Crec que aquesta és l'actitud essencial —i l'enorme ensenyament humà— d'aquest llibre: que ningú no hi busqui transcendències o declaracions contundents i inapel·lables. Marta Pera escriu allò que “necessita” escriure i allò que ella mateixa judica que s'acosta al que “necessita” escriure, tot plegat construït com un artefacte que, a més, pot ser ofert literàriament als lectors. *La quinta essència de la pols* defuig les epifanies de les veus mediúmriques perquè fa aflorar, aquí i allà —en la ironia, en la distància, en la revisió de la pròpia experiència— la consciència d'una poesia amarada del més profund escepticisme racional.

M'agradaria posar-ne un exemple, que extrec d'un dels primers poemes del recull, “Escletxa”. En aquest cas, com en tants d'altres, el poema presenta propostes d'imatges múltiples que se superposen uns instants i, a continuació, flueixen disperses, com si cerquessin direccions pròpies on aconseguir trobar el centre de força a què aspira el poema i encertar-ne, soles o en conjunt, la diana. No ben bé com la sageta rabent que es clava amb un patac sec i una mica esfereïdor al centre dels cercles de colors, sinó més aviat com una volva que, erràtica, sura i es decanta a poc a poc fins acabar aterrant al centre de la petita espiral que l'ha anat atraient i xuclant mentre perdia força i en aparença es desfeia, sense deixar en cap moment d'atraure'ns d'una manera

gairebé hipnòtica. A “Escletxa”, aquesta manera d’organitzar el poema ja hi és molt present, com si volgués anunciar al lector quina és la mena d’intuïció poètica que l’autora li proposarà. Hi trobem les paraules “escletxa, finestra, pou, castell, pont...”, els elements verbals utilitzats per a la construcció de les imatges més suggeridores, que hi són proposats com una metàfora del jo que sembla ser subjecte del poema —un jo que ens parla, que se’ns adreça—, però que, quan som al final del poema és, fins a cert punt, substituït per una altra veu, més distant, menys implicada, més racional, que és la d’una sentència impersonal (i, en aquest sentit, contundent i en aparença inapel·lable) i profundament escèptica, ja que posa en qüestió i relativitza les asseveracions del que se’ns havia dit fins aquell moment: “tanta farina, tant llevat”.

De fet, aquesta capacitat de distanciament conceptual és intrínseca a l’estructura del llibre, tot ell construït com dues sèries de textos que es diferencien i s’acaren per l’alternança, la disposició tipogràfica i el subjecte o veu que s’hi manifesta. En els poemes proposats de forma tradicional el subjecte de l’emoció —malgrat els distanciaments amb què s’acara als propis judicis— és la veu que ens parla, allò que tradicionalment identifiquem amb l’autor: en aquest cas una autora que pot referir-se a les tasques domèstiques, les relacions personals o la lletra d’una cançó antiga. En els fragments presentats en forma de prosa, per contra, sembla que la voluntat és d’adoptar encara una distància més gran per generar un judici sobre la feblesa fugissera

i inútil de l'existència: som pols i esdevindrem pols, pols de la pols tota la joia i l'amor, el dolor, el cos; i pols, potser també, el llenguatge (que és discutit ja en el seu origen: ¿moltes branques diferents de l'espècie van crear alhora més o menys cadascuna el seu llenguatge o el llenguatge fou un atribut d'una espècie que després va diversificar-se enormement?). Amb aquesta proposta pendular Marta Pera aconsegueix que el lector s'hi vegi reflectit com si s'aturés davant un mirall o davant una pantalla on descobreix que s'està projectant la seva imatge.

He de confessar que sento una especial predilecció per alguns poemes en què Marta Pera despulla l'escena fins a extrems d'una subtileza quasi orientalista, on els objectes i la situació esdevenen una fina línia divisòria entre interior i exterior, entre allò que és (potser indiferent) i allò que sentim (i que ens omple). Un exemple destacat és aquesta escena que sap traspasar amb delicadesa als objectes i a la pluja la felicitat íntima i minúscula (i també incerta) del moment:

Matí d'hivern

Vidre
entre la dona i la pluja.
La tassa, el te verd, l'escalfor
a les mans,
indecisa
entre la felicitat i
la insatisfacció

—ets tassa, escalfor,
núvol. La gota que llisca
sense guió i la que s'atura.
Vidre entre ombra i dintre.
La felicitat de la pluja.

Molt probablement *La quinta essència de la pols* conjuga tres elements no gens habituals: en primer lloc l'extrema sensibilitat, en segon la capacitat d'observació i descripció i, en tercer lloc, aquesta ironia desenfarfegada, col·loquial, una mica trapella, amb què Marta Pera observa, encuriosida i perplexa, el món i la vida de la gent. Com deien els antics, la realitat de l'univers sencer podria estar constituïda per centenars de bilions d'àtoms en dansa perpètua. Més a prop, aquests àtoms són la pols d'on hem sortit i on haurem de tornar, la metàfora perfecte del no-res, de la caducitat de tot. Però, a diferència dels barrocs, aquest panorama inevitable pot tenir també un punt divertit, ja no li calen oficis majors, encens i lletanies; n'hi ha prou, com suggereix Marta Pera, a aixecar la catifa, a passar l'escombra sota el sofà, a mirar de "treure" la pols de casa:

cedra d'encens, farina del pessebre, brins de jersei de llana, mitjallunes d'ungles, pèl de gata, molles de pa que han perdut el camí, encenalls de llapis díscol, plomes d'edredó, escames de paret i de pell, flocs de tristesa, engrunes de mi, i per què el gest de treure la pols, si la pols és absolutament a tot arreu, si som pols i pols ens tornarem.

Una reflexió que el lector sabrà gaudir i agrairà si s'atura a regirar amb atenció entre les paraules d'aquest llibre i hi sap trobar, també, els múltiples rastres sobre les deixalles colpidores de les nostres emocions quotidianes que Marta Pera tan bellament hi ha aplegat.

FRANCESC PARCERISAS

Gat de Cheshire

Certes partícules, segons la quàntica,
es poden separar físicament
d'una de les seves propietats.

De vegades passa: quan la visita
ja és fora et trobes el seu somriure
potser al calaix dels coberts o sota
el coixí. Els científics en diuen
principi del gat de Cheshire.

Han aconseguit separar un objecte
del seu efecte amb un interferòmetre:
un flux de neutrons travessa un cristall
de silicó i el parteix en dues
rutes diferents —com els passatgers
i l'equipatge a l'aeroport.

Quan no saps on vas, qualsevol
camí t'hi porta —gat negre
esquiu pel carreró fosc
del món.

En tens prou
amb la riulla d'una finestra
amb llum.

Escletxa

Boca, jo, escletxa
perquè em travessis, i la llum
de bat a bat
i el vent,
i t'hi quedis i llesquis pa,
finestra, jo, la set d'un pou

també —coses del temps—
un castell amb les set portes tancades,
el pont llevadís alçat,
grillons als turmells, llavis segellats,
la clau d'enlloc al fons del fossat.

Molles o crostons:
tanta farina, tant llevat.

Aquesta obra va ser guardonada amb els LIV Premis “Recvll” de Blanes. Premi Benet Ribas de Poesia, 2018. Els membres del jurat van ser: Vicenç Villatoro (president), Teresa Colom, Eloi Falguera, Josep Maria Fonolleras, Mònica Rabassa, Àngels Ribas, Francesc Robert, Salvador Roca i Xavier Serrahima.

Amb la col·laboració de:

Consell Comarcal
de la Selva

© del text: Marta Pera Cucurell, 2018

© del pròleg: Francesc Parcerisas Vázquez, 2018

© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2019

Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: març de 2018

ISBN: 978-84-1303-072-2

DL: L 146-2019

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L

www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.